

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de 'Leeswijzer profielen Natura 2000 versie 2026', waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

A043 Grauwe gans (*Anser anser*)

A. Algemeen

1. Kenschets

1.1 Beschrijving

De grauwe gans is een grote ganzensoort (lengte 74-84 cm). Hij is te herkennen aan een opvallende oranje/roze snavel, roze poten en lichtgrijze voorvleugels. Het verenkleed is verder geheel effen bruingrijs met een iets lichtere hals en kop. In Nederland is de soort het hele jaar aanwezig. Het aantal broedparen werd in 2018-2020 geschat op 100.000-165.000 paren. Hiermee is de grauwe gans de talrijkste broedvogel onder de ganzen in ons land. Tegenwoordig verblijft de overgrote meerderheid van de grauwe ganzen die in Nederland broeden ook in de wintermaanden in ons land. Naast de Nederlandse broedvogels is een deel van de in ons land overwinterende grauwe ganzen afkomstig uit broedgebieden in Scandinavië en Oost-Europa. Door veranderingen in de trekstrategie en de sterke toename van de Nederlandse broedpopulatie bestaat een toenemend deel van de in de winter aanwezige vogels uit eigen broedvogels. De Nederlandse winterpopulatie behoort tot de ondersoort *Anser anser anser* en maakt onderdeel uit van de Noordwest-Europese/Zuidwest-Europese flyway-populatie, waarvan het broedgebied en winterareaal zich uitstrekt van Noord-Noorwegen tot Zuid-Spanje.

Bron: Saxifraga – Mark Zekhuis

1.2 Relatief belang binnen Europa

De Noordwest-Europese/Zuidwest-Europese flyway-populatie wordt geschat op 710.000-780.000 vogels, waarvan in Nederland 75-91% verbleef tijdens de trektijd en winter in de periode 2015/16-2020/21.

1.3 Aandeel van populatie in Vogelrichtlijngebieden

Het gemiddeld seizoensgemiddelde¹ van de grauwe gans betrof 313.000 vogels in de periode 2015/16-2020/21, waarvan zich ca. 27% binnen Vogelrichtlijngebieden met een instandhoudingsdoel voor de functie als foerageergebied voor de soort bevond. Het gemiddeld seizoensmaximum van de grauwe gans betrof 600.000 vogels in de periode 2015/16-2020/21, waarvan zich ca. 2% binnen Vogelrichtlijngebieden met een instandhoudingsdoel voor de functie als slaapplek voor de soort bevond. Zie paragraaf 4 voor meer informatie over het huidige voorkomen. Zie [de soortpagina op natura2000.nl](https://natura2000.nl) voor een overzicht van de gebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort.

¹ De som van maandelijkse schattingen (tellingen en modelvoorspellingen voor juli-juni), gedeeld door 12. Seizoensgemiddelde is een maat voor de aanwezigheid van een soort in het gehele niet-broedseizoen waar afzonderlijke maandaantallen sterk van elkaar kunnen wisselen. Ze geven een betrouwbaarder beeld dan seizoensmaxima, waar toeval een grotere rol speelt.

B. Bescherming

2. Status

Grauwe gans *Anser anser* (A043). Niet in bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn (inwerkingtreding 1981). Voor Vogelrichtlijngebieden in Nederland relevant als niet-broedvogel.

3. Ecologie

3.1 Algemene beschrijving leefgebied

Grauwe ganzen verblijven buiten de broedtijd overwegend in agrarisch gebied, en dan met name graslanden. Aan het einde van de winter en vooral in het vroege voorjaar wordt ook voedsel gezocht in ruige graslanden met vezelige grassoorten en kruiden in bijvoorbeeld natuurreervaten, of in minder intensief benutte agrarische percelen. In het najaar, augustus-november, bevinden ze zich ook veel op akkergebieden. Voedselterreinen en slaappleaatsen liggen traditioneel vast, net als bij andere ganzen. Slaappleaatsen spelen een essentiële rol in het ruimtegebruik van grauwe ganzen omdat ze bij voorkeur in de nabijheid van de slaappleaatsen foerageren (binnen 5 km). Slaappleaatsen zijn meestal gelegen op open water, maar kunnen zich ook bevinden op wat bredere (ca. 20 meter) watergangen. Concentraties ganzen verspreiden zich in de ochtend voor zonsopgang over de omringende landbouwpercelen en vliegen na zonsondergang weer terug.

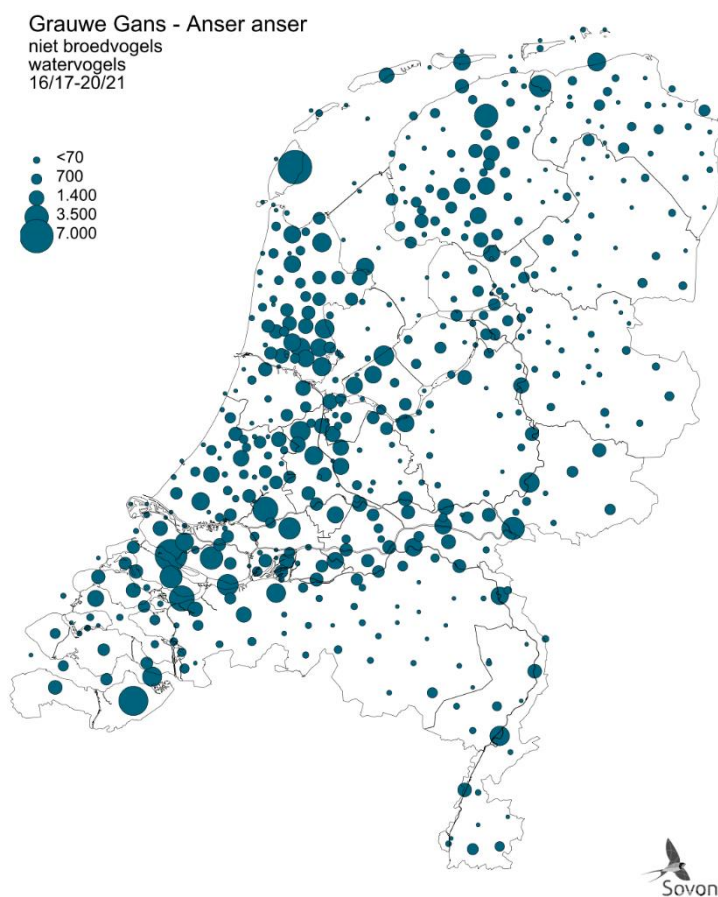
3.2 Voedsel

Grauwe ganzen zijn planteneters. Ze foerageren jaarrond bij voorkeur op graslanden met een korte vegetatie (veelal recent gemaaid of beweide). In de winter lijkt de voorkeur meer uit te gaan naar intensieve graslanden. In de ruiperiode eten grauwe ganzen allerlei planten die in of niet al te ver van het water staan, zoals riet. Het foerageren op graanstoppels in augustus en september gebeurt vaak uitsluitend 's ochtends vroeg en 's avonds, terwijl de grauwe ganzen overdag in een nabijgelegen plas met bij voorkeur een zandstrand blijven om te rusten en zich te poetsen. Nabij het foerageergebied moet drinkgelegenheid aanwezig zijn in de vorm van open water, het liefst binnen een kilometer.

C. Voorkomen, Staat van Instandhouding, drukfactoren en maatregelen

4. Huidig voorkomen

De Nederlandse winterpopulatie van de grauwe gans omvatte naar schatting maximaal 550.000-670.000 vogels in de periode 2015/16-2020/21. De grauwe gans komt verspreid over heel Nederland voor, met de grootste concentraties in het rivierengebied en West- en Zuidwest-Nederland. Het voorkomen in akkerbouwgebieden beperkt zich grotendeels tot het najaar. De voorkeur lijkt in de winter uit te gaan naar intensief beheerde graslanden. Voor meer verspreidingsinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

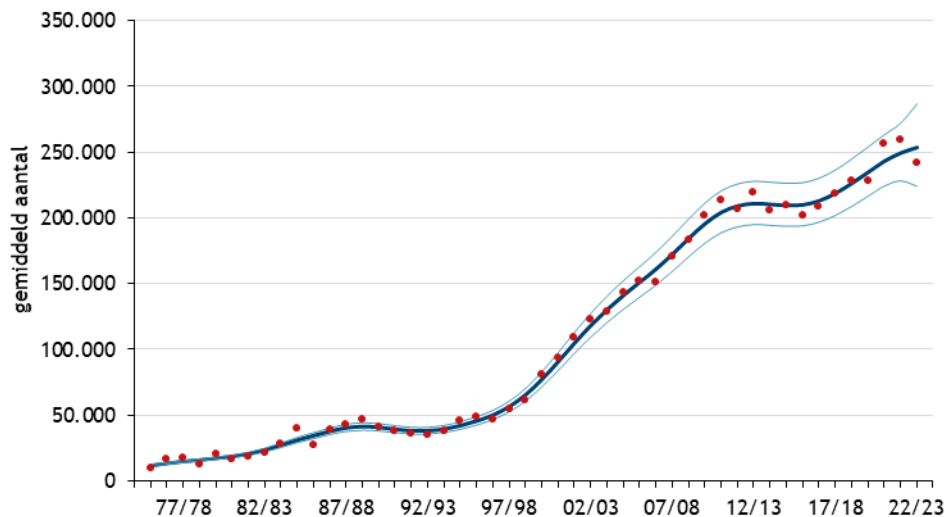
Verspreiding van de grauwe gans als niet-broedvogel in de periode 2016/17 – 2020/21. Weergegeven is het gemiddelde seizoensgemiddelde (vogels) per hoofdgebied (cluster van telgebieden).

5. Beoordeling landelijke Staat van Instandhouding

5.1 Trends en ontwikkelingen

De landelijke trend van de grauwe gans als niet-broedvogel laat op de lange termijn (1980/81-2022/23) een sterke toename zien, op de korte termijn (2011/12-2022/23) een matige toename.

De in Nederland overwinterde aantallen grauwe ganzen zijn sinds 1975 sterk toegenomen, een gevolg van de toegenomen Noordwest-Europese broedpopulatie inclusief de Nederlandse. De vogels vinden in het intensief beheerde Nederlandse landschap een voor deze soort gunstige afwisseling van goede voedselmogelijkheden in boerenland en waterrijke gebieden om te slapen en te rusten. Nederlandse grauwe ganzen zijn tegenwoordig grotendeels standvogel (Voslamber *et al.* 2010, Voslamber & Koffijberg 2018) en vormen dan ook een belangrijk deel van de bij ons aanwezige overwinteraars. Analyses van Kleijn *et al.* (2012) lieten zien dat tussen 2001 en 2009 het aandeel Nederlandse broedvogels in de overwinterende populatie groeide van 30% naar 69%, en dit aandeel is sindsdien vermoedelijk verder toegenomen (met regionale variatie) (Buij & Koffijberg 2019). Tegelijkertijd blijven ook Scandinavische broedvogels in de winter steeds vaker dichterbij huis (Nilsson 2013, Ramo *et al.* 2015). Deze ontwikkeling wordt bevorderd door de tendens naar zachtere winters. De instroom vanuit Scandinavië, en waarschijnlijk ook vanuit Duitsland is daardoor verminderd (Voslamber & Koffijberg 2018). Na een aantal jaren met weinig verandering in aantallen lijkt er recent weer een fase van groei in te zetten (Hornman *et al.* 2021). Voor meer trendinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

De aantalsontwikkeling van de grauwe gans als niet-broedvogel. Weergegeven is het seizoensgemiddelde in de monitoringgebieden (rode punten), de trendlijn (donkergekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijnen). Deze grafiek is gebaseerd op het Meetnet Watervogels (seizoen juli t/m juni). Merk op dat hoewel de aantalsontwikkeling in de monitoringsgebieden representatief wordt geacht voor de landelijke aantalsontwikkeling, het gemiddeld aantal in de figuur niet direct vergeleken kan worden met het landelijk seizoensgemiddelde (zie 1.3) doordat een (aanzienlijk) deel van de populatie zich buiten de monitoringsgebieden kan bevinden (zie leeswijzer).

5.2 Beoordelingsaspecten Staat van Instandhouding 2022²

i. Verspreidingsgebied: gunstig

Het verspreidingsgebied, waarbij het gaat om de buitengrens van het gebied waarbinnen de soort voorkomt, is stabiel in vergelijking met de periode rond 1980, dus ten tijde van de inwerking-treding van de Vogelrichtlijn.

ii. Populatie: gunstig

De populatieomvang in de periode 2014/15-2019/20 ligt ruim boven een gunstig niveau voor de populatie. In combinatie met een sterk toenemende lange termijntrend (1980/81-2019/20) leidt dit tot een gunstige beoordeling van het aspect populatie.

iii. Leefgebied: gunstig

De omvang en kwaliteit van het leefgebied zijn voldoende om het aantal vogels op een gunstig niveau in stand te houden.

iv. Toekomstperspectief: gunstig

De aantallen laten op de korte termijn (2008/09-2019/20) een matige toename zien en er zijn geen ontwikkelingen die de gunstige SvI op de langere termijn in de weg staan, waarmee het toekomstperspectief is beoordeeld als gunstig.

5.3 Landelijke Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding (SvI) van de grauwe gans als niet-broedvogel is in 2022 als gunstig beoordeeld (Sovon 2024). De eerdere SvI beoordelingen zijn in dit document opgenomen zodat zichtbaar is hoe deze over de jaren heen veranderd is³.

Aspect	1981	2004	2015	2022
Verspreidingsgebied	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Populatie	zeer ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Beoordeling SvI	zeer ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig

5.4 Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud van de omvang en van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor het behoud van een populatie van ten minste 120.000 vogels (seizoensgemiddelde) (ministerie van LNV 2026).

² Voor een uitgebreide toelichting van de beoordeling van de Staat van Instandhouding in 2022 wordt verwezen naar de bouwsteen (Sovon 2024) en Vogel *et al.* (2021).

³ Nieuwere beoordelingen van de Staat van Instandhouding zijn niet altijd één op één te vergelijken met eerdere beoordelingen door verschillen in de systematiek (ministerie van LNV 2006, Foppen *et al.* 2016, Vogel *et al.* 2021).

6. Drukfactoren

- *Ziekten*: de grauwe gans is beoordeeld als kwetsbaar voor sterfte door hoogpathogene aviaire influenza (HPAI) vanwege het vaak voorkomen in groepen (Slaterus *et al.* 2024). Geschat wordt dat ca. 0,7% van de in Nederland overwinterende grauwe ganzen in 2020/21 door HPAI is doodgegaan (Caliendo *et al.* 2024).
- *Verstoring door aanwezigheid*: de grauwe gans is door zijn voorkomen in kleinere groepen meestal toleranter voor verstoring dan andere ganzensoorten. Alleen ruiende vogels in mei-juni zijn extreem gevoelig voor verstoring (Kahlert 2006, Krijgsveld *et al.* 2008). Grauwe ganzen die in Nederland broeden zijn veel minder gevoelig voor verstoring dan grauwe ganzen die in Scandinavische landen broeden en hier overwinteren (Krijgsveld *et al.* 2022). Verstoringsbronnen voor de grauwe gans op voedselterreinen zijn vooral schadebestrijding met afschot en vliegverkeer (laagvliegende sportvliegtuigen en helikopters) en landbouwwerkzaamheden. (Water)recreatie en schadebestrijding met ondersteunend afschot kunnen het gebruik van slaap- en rustplaatsen beïnvloeden, en daarmee ook de aantallen grauwe ganzen in nabijgelegen voedselgebieden.
- *Verlies van leefgebied*: door maatregelen ten behoeve van o.a. hoogwaterveiligheid en vaarwegbeheer, kan de hoeveelheid foerageergebied voor overwinterende ganzen afnemen. Dit speelt o.a. binnen het voor overwinterende grauwe ganzen aangewezen belangrijke Natura 2000-gebied Rijntakken. Daarnaast spelen er tal van andere, al dan niet concrete, ruimtelijke claims. Dit vereist een nauwkeurige afstemming van de verschillende ontwikkelingen in een gebied, waarbij zorg wordt gedragen dat er voldoende draagkracht voor overwinterende ganzen overblijft (van den Bremer *et al.* 2019). Vergelijkbare ontwikkelingen kunnen zich ook in andere voor grauwe gans aangewezen gebieden voordoen. Daarnaast kan leefgebied ongeschikt worden door windparken en hoogspanningsleidingen, die als barrière kunnen werken voor de pendelbewegingen tussen voedselterreinen en slaapplaats.
- *Natuur- en landschapsbeheer*: overwinterende grauwe ganzen reageren negatief op natuurontwikkeling in uiterwaarden, doordat productiegroenland wordt omgezet in meer natuurlijke vegetatie (van den Bremer *et al.* 2009). Wel is bij grauwe gans in vergelijking met kolkans of brandgans het verschil tussen cultuur- en natuurgras om te foerageren minder groot. De grauwe gans heeft een minder uitgesproken voorkeur voor agrarisch gebied, en uit sommige gebieden is bekend dat er in de wintermaanden in natuurgebieden wordt gevoerageerd op worteldelen van diverse planten (Voslamber & Lieftink 2011). Door hun zware snavel kunnen grauwe ganzen beter uit de voeten met ondergrondse voedselbronnen en zijn minder afhankelijk van gras dan andere ganzensoorten.

Invloeden van buiten Nederland

De Scandinavische broedvogels blijven in de winter steeds vaker dichterbij huis (Nilsson 2013, Ramo *et al.* 2015). Deze ontwikkeling wordt bevorderd door de tendens naar zachtere winters. De instroom vanuit Scandinavië, en waarschijnlijk ook vanuit Duitsland is daardoor verminderd (Voslamber & Koffijberg 2018). In de periode 2013-2017 broedde in Europa naar schatting meer dan 250.000 paren, en de populatie neemt nog steeds toe (Keller *et al.* 2020, EGMP 2021). Het aantal overwinterende grauwe ganzen is binnen alle lidstaten van de EU toegenomen, in het bijzonder in Duitsland, Denemarken, Zweden, Frankrijk en Nederland (Powolny *et al.* 2018).

7. Maatregelen voor beheer, herstel en uitbreiding⁴

Hieronder worden aanbevolen maatregelen genoemd ten behoeve van de soort.

- Ondanks dat de grauwe gans toleranter is voor verstoring dan andere ganzensoorten, is de soort wel gevoelig voor verstoringbronnen zoals schadebestrijding, vliegverkeer en landbouwwerkzaamheden. Maatregelen om dit soort verstoring tot een minimum te beperken in de omgeving van overwinterende groepen grauwe ganzen, komen de soort ten goede. Behoud van rust in en nabij foerageergebieden en slaapplekken is van belang, op ruime afstand (meer dan 300 tot 400 m) van paden of vaarroutes. Over het algemeen wordt bij recreatie als afstand tussen de vogels en de verstoringbron een bufferzone van minimaal 500 meter geadviseerd, al kan de situatie tussen locaties verschillen (Krijgsveld *et al.* 2022).
- Het plaatsen van windturbines en hoogspanningslijnen nabij belangrijke foerageergebieden en slaapplekken vraagt om een zorgvuldige afweging, aangezien deze de verspreiding van foeragerende grauwe ganzen en hun lokale vliegbewegingen negatief kunnen beïnvloeden.
- Natuurontwikkeling waarbij productiegrasland omgezet wordt in meer natuurlijke vegetatie, heeft een negatief effect op grauwe ganzen. Bij het ontwikkelen van natuur in gebieden waar de grauwe gans overwintert is het daarom van belang dat er voldoende leefgebied voor de grauwe gans beschikbaar blijven.

Onderscheid in maatregelen gericht op regulier beheer (instandhouding), preventie of herstel (aanvullende maatregelen om verslechtering te voorkomen of terug te draaien) en/of uitbreiding van leefgebied. Zie de tekst hierboven voor de volledige beschrijving van de maatregelen.

Maatregel	Regulier beheer	Preventie of herstel	Uitbreiding
Waarborgen voldoende rust, inperken verstoring		x	
Afgewogen plaatsing windturbines en hoogspanningsleidingen		x	
Afgewogen natuur- en landschapsbeheer t.b.v. behoud voldoende foerageergebied	x		

⁴ Naast maatregelen ten behoeve van het waarborgen van de gunstige staat van de grauwe gans vinden tevens populatie reducerende maatregelen plaats. In Nederland staat de grauwe gans op de eerste plaats van schadeveroorzakende soorten (BIJ12 2022) en speelt een rol in de discussie rondom de vliegveiligheid op Schiphol. In dat kader geven provincies ontheffingen af voor populatiebeheer (zomer) en verjaging met ondersteunend afschot (winter). In de seizoenen 2016/17 – 2018/19 werden via dit instrumentarium gemiddeld 209.000 grauwe ganzen in Nederland aan de populatie onttrokken (Buij & Koffijberg 2019). Gezien de toename van de soort is het aannemelijk dat mogelijkheden voor regulatie en schadebestrijding in de komende jaren zullen toenemen. Daarnaast zijn door de enorme toename van de grauwe gans lokaal belangrijke conflicten ontstaan bij de realisatie van gebiedsdoelstellingen waarbij het vooral gaat om aantasting van het leefgebied van diverse soorten moerasvogels, maar ook verschillende habitattypen (o.a. door eutrofiëring). Voor de grote karekiet wordt begrazing van riet door ganzen landelijk gezien als een van de grootste knelpunten voor herstel van de populatie. Gezien de gunstige SvI van de grauwe gans verdient het aanbeveling om de realisatie van andere doelen die zich in een minder gunstige positie bevinden te laten prevaleren boven die van grauwe gans.

8. Bronnen

- van den Bremer L., Schekkerman H., van Winden E. & Vogel R. 2019. Draagkracht voor overwinterende ganzen in Natura 2000-gebied Rijntakken. Sovon-rapport 2019/36. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van den Bremer L., van Turnhout C., van Roomen M. & Voslamber B. 2009. Natuurontwikkeling in uiterwaarden: hoe reageren trekkende en overwinterende watervogels? De Levende Natuur 110: 231-234.
- Buij R. & Koffijberg K. 2019. Ganzen en ganzenschade in Nederland; Overzicht van kennis en kennishiaten voor effectief beleid. Rapport 2965. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- Caliendo V., Kleyheeg E., Beerens N., Camphuysen K.C.J., Cazemier R., Elbers A.R.W., Fouchier R.A.M., Kelder L., Kuiken T., Leopold M., Slaterus R., Spierenburg M.A.H., van der Jeugd H., Verdaat H. & Rijks J.M. 2024. Effect of 2020-21 and 2021-22 Highly Pathogenic Avian Influenza H5 Epidemics on Wild Birds, the Netherlands. *Emerging Infectious Diseases* 30: 50-57.
- EGMP. 2021. Population Status and Assessment Report 2021. EGMP Technical Report No. 19 Bonn, Germany.
- Foppen R., van Roomen M., van den Bremer L. & Noordhuis R. 2016. De ecologische haalbaarheid van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen voor vogels. Sovon-rapport 2016/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kahlert J. 2006. Effects of feeding patterns on body mass loss in moulting Greylag Geese *Anser anser*. *Bird Study* 53: 20-31.
- Keller V., Herrando S., Voříšek P., Franch M., Kipson M., Milanesi P., Martí D., Anton M., Klvaňová A., Kalyakin M. V., Bauer H.-G. & Foppen R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- Kleijn D., van der Hout J., Voslamber B., van Randen Y. & Melman T.C.P. 2012. In Nederland broedende Grauwe ganzen - Ontwikkelingen in landbouwkundige schade en factoren die hun ruimtegebruik beïnvloeden. Alterra-rapport 2343. Alterra, Wageningen.
- van Kleunen A., van Roomen M., Janssen J.A.M., Kuiters A.T., van Winden E., Boele A., Schmidt A.M. & van Vreeswijk T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- Koffijberg K., Voslamber B. & van Winden E. 1997. Ganzen en zwanen in Nederland: overzicht van pleisterplaatsen in de periode 1985-94. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Krijgsveld K.L., Smits R.R. & van der Winden J. 2008. Verstoringsgevoeligheid van vogels; Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Rapport nr. 08-173. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Krijgsveld K.L., Klaassen B. & van der Winden J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Kowallik C. 2002. Auswirkungen von Windenergieanlagen, Straßen und Gebäuden auf die Raumnutzung von Nonnengänsen und ein Prognose-Verfahren zur Konfliktbewertung. Doctoraalverslag, Carl von Ossietzky Universität Oldenburg, Oldenburg.
- Madsen J. & Fox A.D. 1995. Impacts of hunting disturbance on waterbirds -a review. *Wildl. Biol.* 1: 193-207.
- Ministerie van LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Ministerie van LNVN. 2026. Natura 2000 Doelendocument 2026; vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten. Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Den Haag.
- Nilsson L. 2013. Censuses of autumn staging and wintering goose populations in Sweden 1977/78-2011/2012. *Ornis Svecica* 23: 3-45.
- Powolny T., Høj-Jensen G., Nagy S., Czajkowski A., Fox A.D., Lewis M. & Madsen J. (compilers). 2018. AEWA International Single Species Management Plan for the Greylag Goose (*Anser anser*) - Northwest/Southwest European population. AEWA Technical Series No 71, Bonn, Germany.
- Ramo C., Amat J.A., Nilsson L., Schricke V., Rodríguez-Alonso M., Gómez-Crespo E., Jubete F., Navedo J.G., Masero J.A., Palacios J., Boos M. & Green A. J. 2015. Latitudinal-related variation in wintering population trends of greylag geese (*Anser anser*) along the atlantic flyway: A response to climate change? *PLoS One* 10: e0140181.
- Rees E.C. 2012. Impacts of wind farms on swans and geese: a review. *Wildfowl* 62: 37-72.

- Schreiber M. 2000. Windkraftanlagen als Störquellen für Gastvögel. In: Winkelbrandt A., R. Bless, M. Herbert, K. Kröger, T. Merck, B. Netz-Gerten, J. Schiller, S. Schubert & B. Schweppe-Kraft (eds), Empfehlungen des Bundesamtes für Naturschutz zu naturschutzverträglichen Windkraftanlagen. Bundesamt für Naturschutz, Bonn-Bad Godesberg.
- Slaterus R., Bresser S. & Brinkman C. 2024. Hoogpathogene aviaire influenza als bedreiging voor vogelpopulaties in Nederland. Sovon-rapport 2024/19. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vogel R., Foppen R., van den Bremer L., van Turnhout C.A.M. & van Roomen M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vogel R., Zoetebier D., van Winden E., Sierdsema H., Foppen R. & van den Bremer L. 2024. Geactualiseerd landelijk overzicht van vogelsoorten met concentraties van (inter)nationaal belang. Sovon-rapport 2024/13. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Voslamber B. & Koffijberg K. 2018. Grauwe Gans Anser anser. Pp. 68-69 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Voslamber B. & Liefink M. 2011. Standaard Rekenmethodiek grasetende watervogels in de Rijntakken. Sovon-onderzoeksrapport 2011/09. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Voslamber B., Knecht E. & Kleijn D. 2010. Dutch Greylag Geese Anser anser: migrants or residents? Ornis Svecica 20: 207–2014.
- Wille V. 2000. Grenzen der Anpassungsfähigkeit überwinternder Wildgänse an anthropogene Nutzungen. PhD Thesis, Univ. Osnabrück. Cuvillier, Göttingen.

Geraadpleegde websites

- BIJ12. 2022. Cijfers faunaschade 2020. <https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2021/06/BIJ12-uitgekeerde-faunaschade-2020-Nederland-en-alle-provincies.pdf>. Geraadpleegd op 04/02/2022.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2024. Bouwsteen Grauwe Gans niet-broedvogel. <https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/21966>. Geraadpleegd op 19/11/2024.